

Л.В. ДОЛИНСЬКА, Л.М. СПІВАК

ГЕРОНТОПСИХОЛОГІЯ

ПРАКТИКУМ. ХРЕСТОМАТІЯ

ВИДАВНИЦТВО "КАРАВЕЛА"

Міністерство освіти і науки України
Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Долинська Л. В., Співак Л. М.

ГЕРОНТОПСИХОЛОГІЯ

Практикум. Хрестоматія

*Рекомендовано
Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України
як навчальний посібник
для студентів вищих навчальних закладів*

Друге видання,
виправлене та доповнене

Київ “Каравела” 2014

УДК 316.6(075.8)
ББК 88.8я73
Д63

*Гриф надано Міністерством
освіти і науки, молоді та спорту України
(лист № 1/11-10402 від 09.11.2011 р.)*

Рецензенти:

Чепелева Н. В.,

дійсний член НАПН України, доктор психологічних наук,
професор, заступник директора з наукової роботи
Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України;

Приходько Ю. О.,

доктор психологічних наук, професор, академік Академії наук
вищої школи України, професор Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова;

Лисянська Т. М.,

кандидат психологічних наук, професор Національного
педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Долинська Л. В., Співак Л. М.

Д 63 Геронтопсихологія: Практикум. Хрестоматія: Навч. посібн. -
К.: Каравела, 2014. - 244 с.

ISBN 978-966-222-926-4

Навчальний посібник «Геронтопсихологія: Практикум. Хрестоматія» розрахований передусім на викладачів і студентів факультетів психології вищих навчальних закладів. У посібнику систематизовано представлено практичний і хрестоматійний матеріал з розвитку людини похилого віку згідно з навчальною програмою до курсу «Геронтопсихологія».

Може стати у нагоді студентам вищих навчальних закладів, практичним психологам, соціальним працівникам, усім, хто прагне розширити власні знання з цієї галузі психології.

УДК 316.6(075.8)
ББК 88.8я73

ISBN 978-966-222-926-4

© Долинська Л.В., Співак Л.М., 2014
© Видавництво “Каравела”, 2014

ЗМІСТ

Вступ.....	6
Програма курсу «Геронтопсихологія».....	7
ПРАКТИКУМ	
Модуль 1. ПСИХІЧНИЙ І ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДИНИ ПОХИЛОГО ВІКУ	16
Тема 1.1. Геронтологічні аспекти прояву психічних процесів і властивостей	18
Методика дослідження інтелекту.....	18
Тест Векслера (дорослий варіант).....	18
Методики дослідження пам'яті.....	51
«Дослідження переважаючого типу запам'ятовування».....	51
«Дослідження обсягу словесно-логічної пам'яті».....	53
Методика дослідження уваги.....	54
«Дослідження творчої уваги».....	54
Методика дослідження уваги.....	56
«Дослідження вибіркової уваги».....	56
Тема 1.2. Особливості перебігу психофізіологічних функцій і станів людини похилого віку	59
Методика дослідження сприймання.....	59
Методика «Визначення домінуючого типу сприймання за роботою провідних аналізаторів».....	59
Методика дослідження психофізіологічних станів.....	61
Методика диференційної діагностики депресивних станів Зунге (адаптація Т. І. Балашової).....	61
Методика діагностики рівня суб'єктивного відчуття самотності Д. Рассела та М. Фергюсона.....	63
Оцінка рівня реактивної тривожності.....	65
Модуль 2. ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДИНИ ПОХИЛОГО ВІКУ	68
Тема 2.1. Гетерохронність основних психологічних характеристик людини	69
Методики дослідження особистості.....	69
Оцінка рівня особистісної тривожності (за Ч. Д. Спілбергером).....	69
Дослідження самооцінки особистості (за способом ранжування).....	71
Проективний тест «Автопортрет» (за О. Л. Венгером).....	73

Виявлення типологічних особливостей особистості (за К. Г. Юнгом).....	76
Тест «Самоактуалізація особистості» Е. Шострома.....	79
Тест-опитувальник особистісної зрілості Ю. З. Гільбуха.....	98
Методика дослідження міжособистісних взаємин.....	113
Методика діагностики міжособистісних стосунків Т. Лірі.....	113
Тема 2.2. Компенсаторні механізми поведінки людини	
похилого віку	121
Методика діагностики схильності особистості до конфліктної поведінки К. Томаса.....	121
Методика «Ціннісні орієнтації» М. Рокіча.....	126
Опитувальник культурних ціннісних орієнтацій Ш. Шварца (SVS - Schwartz Value Survey) в адаптації Н.М. Лебедевої.....	129
ХРЕСТОМАТІЯ	
Модуль 1. ПСИХІЧНИЙ І ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДИНИ ПОХИЛОГО ВІКУ	133
Тема 1.1. Геронтологічні аспекти прояву психічних процесів і властивостей	133
М.Д. Александрова. Проблемы социальной и психологической геронтологии.....	133
О термине «геронтогенез».....	133
О геронтогенезе человека.....	134
О фазах геронтогенеза.....	136
О законах геронтогенеза.....	137
Пауль Б. Балтес. Всевозрастной подход в психологии развития: исследование динамики подъемов и спадов на протяжении жизни.....	140
Основные положения всевозрастного подхода.....	142
Экспериментальное исследование интеллектуального развития.....	142
Процесс интеллектуального развития происходит всю жизнь и является многонаправленным.....	143
Интеллектуальное развитие как динамика роста (приобретений) и упадка (потерь).....	147
Пластичность психического развития.....	151
Развитие детерминируется разнородными группами факторов..	153
О междисциплинарном подходе к психическому развитию.....	157
Ретроспектива и перспективы.....	159
Тема 1.2. Особливості перебігу психофізіологічних функцій і станів людини похилого віку	161

Б. Г. Ананьев. Человек как предмет познания.....	161
Онтогенетическая эволюция психофизиологических функций человека.....	161
Влияние жизненного пути человека на его онтогенетическую эволюцию.....	163
Соотношение возрастно-половых и нейродинамических свойств в период старения.....	163
Распределение наблюдаемых К. И. Пархоном стариков по полу и возрасту.....	166
К типологии старения.....	169
Регулирование взаимосвязей онтогенетических свойств человека.....	178
Возрастание роли билатерального регулирования в онтогенетической эволюции человека.....	182
М. Д. Александрова. Проблемы социальной и психологической геронтологии.....	186
В. В. Фролькис. Старение.....	190
Модуль 2. ПСИХОСОЦІАЛЬНИЙ РОЗВИТОК ЛЮДИНИ ПОХИЛОГО ВІКУ	197
Тема 2.1. Гетерохронність основних психологічних характеристик людини	197
Б. Г. Ананьев. Противоречия индивидуального развития и его гетерохронность.....	197
М. Д. Александрова. Содержание социальной геронтологии. Социологический аспект.....	206
Социально-психологический аспект.....	213
Э. Эриксон. Восемь возрастов человека.....	221
Генеративность против стагнации.....	221
Целостность эго против отчаяния.....	222
Тема 2.2. Компенсаторні механізми поведінки людини похилого віку	223
В. Д. Шапиро. Концепция социального поведения личности в пожилом возрасте.....	223
В. Франкл. Психическая гигиена для людей преклонного возраста.....	227
Тестові запитання для контролю та самоконтролю знань.....	233
Орієнтовні запитання до іспиту з геронтопсихології.....	237
Словник.....	238
Список рекомендованої та використаної літератури.....	240